

sion, and better organize its activities to expose the chain of persons engaged in the illegal mining of coal.

Key words: *methods of investigation, the ecological crimes, the person of the offender, the criminal group, personality of a criminal, illegal coal mining.*

УДК 343.98.06 (477)

К.В. Шахова

**УЗАЄМОДІЯ ПІДРОЗДІЛІВ КАРНОГО РОЗШУКУ
З ОРГАНАМИ ПРОКУРАТУРИ В ПРОЦЕСІ
ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ**

У статті розглянуто суть, поняття, ознаки та особливості взаємодії підрозділів карного розшуку в процесі протидії злочинам із іншими суб'єктами, зокрема органами прокуратури; виокремлено проблемні аспекти взаємодії підрозділів карного розшуку з іншими суб'єктами в процесі протидії злочинності; детально розглянуто окремі питання взаємодії підрозділів карного розшуку та органів прокуратури.

Ключові слова: *узаємодія, підрозділи карного розшуку, органи прокуратури, протидія, злочини.*

Постановка проблеми. Протидія вчиненню злочинів підрозділами карного розшуку повинна здійснюватися при попередженні їх учинення, виявленні та припиненні, а також при проведенні досудового розслідування вчинених злочинів. На наш погляд, однією з основних умов успішної протидії вчиненню злочинів підрозділами карного розшуку є правильно організована взаємодія між ними та іншими суб'єктами, зокрема органами прокуратури, тому необхідним є чітке виокремлення проблемних аспектів зазначеної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Під час проведеного дослідження рівня теоретичної розробленості цієї проблеми встановлено, що більшість науковців розглядають її з позиції процесуальної діяльності суб'єктів узаємодії. Між тим, це комплексна проблема, оскільки кінцевою метою взаємодії є своєчасне попередження вчинення злочинів, покращання рівня розслідування кримінальних проваджень за вчиненими злочинами та усунення причин і умов, що передували їх скоєнню.

Недостатнє теоретичне забезпечення цього питання спонукає до більш детального його дослідження ще з тієї причини, що теорія оперативно-розшукової діяльності не може розглядатися у відриві від інших галузей наукового знання, які вивчають злочинність, оскільки всі такі науки знаходяться у взаємозв'язку, тому що вивчають різні сторони одного суспільного явища. У зв'язку з цим, вивчаючи питання взаємодії в рамках ОРД, необхідно розглянути поняття сутності взаємодії. Вивченню проблем узаємодії правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю

приділяли увагу багато українських та зарубіжних учених, такі як А.А. Аксьонов, Н.Н. Баранов, І.Н. Голубков, Д.В. Гребельський, І.М. Гуткін, К.К. Єрмаков, О.В. Загороний, Г.Г. Зуйков, В.М. Плішкін, В.М. Капнулін, В.В. Колпаков, А.М. Корсакевич, М.П. Лапшина, А.Г. Лекарь, Г.М. Бірюков, С.В. Богданов, О.А. Гапон, С.В. Діденко, А.Г. Лісовий, О.О. Мороз, С.І. Ніколаюк, В.О. Сілюков, В.В. Полюдова, І.В. Потайчук, В.М. Рудік, В.Г. Телійчук, В.М. Аتماжитов, О.М. Волков, О.І. Глушков, К.В. Антонов, Ю.І. Дмитрик, П.Т. Дорошенко, І.М. Зубач, А.М. Лисенко, В.Л. Ортинський, Р.П. Томма, І.Ф. Хараберюш, О.І. Грішин, І.М. Дьяченко, Л.Є. Морозов; М.Г. Богуславський, А.А. Галючек, О.О. Дульський, В.В. Литвиненко, Д.Й. Никифорчук, В.В. Нонік, С.Д. Назаров, А.І. Гайдар, В.В. Максимов, П.Я. Мінка, М.П. Михайлов, М.О. Сергатиї, І.І. Шинкаренко, О.П. Голянда, А.А. Глієвий, Л.Ф. Гула, В.П. Захаров, Н.Є. Філіпенко, Ф.Г. Канцарин, Г.Г. Іванішвілі, Є.В. Поляков, І.Ю. Потлов, О.І. Хараберюш, В.Л. Грохольський, Г.О. Душейко, В.П. Євтушок, А.В. Єфремов, В.В. Іванов, Д.О. Компанієць, К.Г. Костенко, В.М. Круглий, М.Й. Курочка, О.В. Медведєв, В.А. Некрасов, М.В. Стащак, В.В. Шендрик та інші.

Формування цілей. Мета статті – комплексно розглянути суть, поняття, ознаки та особливості взаємодії підрозділів карного розшуку в процесі протидії злочинам з іншими суб'єктами, зокрема органами прокуратури; виокремити проблемні аспекти взаємодії підрозділів карного розшуку з іншими суб'єктами в процесі протидії злочинності; детально розглянути окремі питання взаємодії підрозділів карного розшуку та органів прокуратури.

Виклад основного матеріалу. Зазначимо, що в оперативнорозшуковій науці існують різні точки зору щодо сутності взаємодії. Деякі вчені дотримуються позиції, що в це поняття входить узгодженість за метою, місцем і часом спільних дій учасників взаємодії. Інші фахівці визначають її як концентрацію сил і засобів для досягнення поставленої мети. Так, Д.В. Гребельський, відзначає, що при цьому взаємодіючі органи здійснюють управління в одній галузі державної діяльності (боротьбі зі злочинністю), що функціонує з однією загальною метою [1, с. 39].

Заслугує на увагу визначення взаємодії, що надав І.П. Козаченко та В.Л. Регульський. На думку вчених, - це своєрідна модель комплексного здійснення оперативнорозшукових та інших правоохоронних заходів, які здійснюються з урахуванням відповідних умов оперативної ситуації (обстановки). Іншими словами, взаємодія є концентрацією сил, засобів і методів для досягнення поставленої мети, здійснення відповідних спільних заходів, вибором таких тактичних прийомів або їх комбінацій, які найкраще забезпечують виконання завдань у винятково

короткі терміни силами та засобами, що є в розпорядженні суб'єктів взаємодії, при найменших затратах і при безумовному дотриманні чинного законодавства [2, с. 177-203].

Автори підручника «Оперативно-розшукова діяльність органів внутрішніх справ» визначають взаємодію як сумісну роботу двох і більше підрозділів, невідпорядкованих по службі, для концентрації сил, засобів і здійснення таких спільних заходів, вибір таких тактичних прийомів або їх комбінацій, які найкраще забезпечують виконання завдань у винятково короткі терміни силами й засобами, що є в розпорядженні суб'єктів взаємодії, із найменшими їх витратами при безумовному дотриманні чинного законодавства [3 с. 335].

Бачення вирішення цієї проблеми надає О.М. Бандурка, який визначає взаємодію як «дії кількох оперативних підрозділів із вирішення певних завдань у боротьбі зі злочинністю спільними зусиллями» [4, с. 139-140] і узгоджені за часом, місцем і діями.

Підтримуємо думку О.О. Деревягіна та М.В. Стащака, які визначають, що взаємодія підрозділів карного розшуку – це врегульована чинним законодавством та нормативними актами вищих органів управління, така, що відповідає світовим стандартам дотримання прав і свобод людини, система заходів, узгоджених за метою, завданнями, місцем і часом, яка на підставах інтеграції та комплексного використання можливостей, сил, засобів і методів ОР підрозділами карного розшуку забезпечує ефективне запобігання злочинам [5, с. 135-136].

Однак у зв'язку з прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу можна додати й те, що взаємодія підрозділів карного розшуку при протидії злочинам повинна забезпечувати не тільки ефективне запобігання злочину, а й проводиться на стадії досудового розгляду кримінального провадження.

Вивчення думок науковців і практичних працівників свідчить, що взаємодію можливо класифікувати за різними аспектами: за характером зв'язків (безпосередня та опосередкована); за часом здійснення (постійна й тимчасова); за видами діяльності суб'єктів взаємодії (оперативно-розшукова, кримінально-процесуальна, адміністративно-правова, організаційно-управлінська, виховна); за приналежністю до однієї чи різних систем управління (зовнішня та внутрішня взаємодія); за ступенем конфірації (гласна і негласна); за етапами здійснення (організаційна й тактична); за суб'єктами здійснення.

Це коротке дослідження поняття взаємодії дозволяє надати його визначення відповідно до теорії оперативно-розшукової діяльності оперативних підрозділів органів внутрішніх справ, але можемо зробити висновок, що ні в спеціальній літературі, ні серед науковців у сфері оперативно-розшукової діяльності та практичних працівників

немає однозначного тлумачення принципових положень взаємодії оперативних підрозділів з іншими суб'єктами, зокрема органами прокуратури.

При проведенні наукового дослідження було опитано працівників карного розшуку, яким було поставлене завдання визначити термін взаємодії, унаслідок чого перша група опитуваних до взаємодії відносила будь-яку спільну співпрацю різних за функціями та напрямками роботи підрозділів (50 %); друга визначила, що взаємодія – це діяльність тільки під час проведення конкретно визначеного заходу при здійсненні оперативно-розшукової діяльності (34 %); третя вказала, що взаємодія, як і будь-яка діяльність КР, спрямована на попередження вчинення злочинів під час кримінального провадження з метою підвищення його ефективності (16 %). Також практичні працівники зазначали, що рівень взаємодії між суб'єктами під час протидії вчиненню злочинам є досить низьким і не відповідає вимогам сучасної оперативної обстановки, називаючи такі причини:

- відсутність налагодженої системи взаємодії група – підрозділ – відділ – орган – регіональне управління – інші регіони – загальнодержавний рівень – міжнародне співробітництво, що призводить до того, що час взаємодії в більшості випадків обчислюється тижнями, інколи місяцями, і навіть роками;

- недосконалість системи обміну інформацією та існуючі міжвідомчі бар'єри обміну оперативною інформацією;

- відсутність чіткої нормативно закріпленої організації та методики проведення взаємодії та відповідних організаційних структур і систем управління взаємодією.

Отже, ми можемо навести понад декілька десятків різних визначень взаємодії, наданих у різноманітних наукових працях, спеціальній літературі, підручниках та посібниках із навчальних курсів дисциплін «Оперативно-розшукова діяльність» та «Управління органами внутрішніх справ». Але названі причини недієздатності взаємодії на сьогодні показують, що слід шукати не теоретичні обґрунтування поняття «взаємодія підрозділів ОВС», а здійснювати конкретну діяльність щодо їх усунення.

Водночас відмітимо, особливою формою взаємодії підрозділів карного розшуку при протидії вчиненню злочинам є взаємодія з органами прокуратури. Цю форму взаємодії, на нашу думку, доцільно розглянути з точки зору контролю з боку прокуратури за дотриманням законності при здійсненні оперативно-розшукової роботи. Оскільки стаття 121 Конституції України, визначаючи функції прокуратури, указує, що серед інших на прокуратуру України покладається нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування [6], то можна дійти

висновку, що правовою основою здійснення взаємодії між прокуратурою та органами внутрішніх справ, зокрема підрозділами карного розшуку у сфері протидії злочинам є Конституція України, закони України «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про прокуратуру», наказ Генерального Прокурора України № 4гн/1 та інші.

Проведення такої взаємодії, ураховуючи вимоги ст.ст. 9, 14 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» [6], виражається в здійсненні перевірки дотримання законності органами прокуратури з таких аспектів:

- обґрунтованості та законності винесення рішень в оперативно-розшукових справах;

- виконання в ході провадження в оперативно-розшукових справах вимог п. 1 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»;

- при винесенні рішення про закриття оперативно-розшукової справи оперативними працівниками – досягнення мети заведення вказаної справи, наявність порушення вимог ст. 1 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»;

- обґрунтованості та необхідності обмеження конституційних прав і свобод громадян шляхом застосування оперативно-розшукових заходів, у тому числі й оперативно-технічних;

- дотримання правил, строків, форм і процедури прийняття рішення про проведення оперативно-розшукової діяльності;

- здійснення документування оперативно-розшукових заходів, їх об'єктивного відображення в оперативно-службових документах, оскільки формальний підхід до означених документів може пограти втрачу їх доказового значення в майбутньому;

- відповідності чинному законодавству рішень працівників підрозділів карного розшуку при протидії злочинам, порушення якого може виявлятися в такому: у відсутності передбачених у законі фактичних обставин, що є підставою для прийняття відповідного рішення; у прийнятті рішення на виконання скасованого або такого, що втратив чинність, закону; у довільному тлумаченні чи навмисному перекрученні змісту закону, покладеного в основу рішення;

- своєчасності, повноти й законності виконання доручень слідчого, прокурора щодо здійснення оперативно-розшукової діяльності в контексті проведення негласних слідчих (розшукових) дій при проведенні досудового розслідування злочинів;

- наявності позитивних результатів у всіх випадках проведення оперативно-розшукової діяльності, тобто реалізації ОРД шляхом занесення відповідної інформації до Єдиного реєстру досудових розсліду-

вань, а також при виявленні, припиненні та проведенні досудового розслідування злочинів, а у випадку здійснення ОТЗ – їх легалізації;

- наявності чи відсутності порушень прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб у процесі проведення оперативно-розшукової діяльності та негласних слідчих (розшукових) дій;

- об'єктивності, повноти та всебічності оперативних перевірок, обґрунтованості та своєчасності завершення (припинення) провадження за справами оперативного обліку;

- відповідності проведених і запланованих оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій цілям і завданням оперативно-розшукової діяльності та наявності відповідних повноважень у суб'єктів, які проводять чи готовлять провести вказані заходи.

Також новелою Кримінального процесуального кодексу України та змін, які відбулися в оперативно-розшуковому законодавстві, є те, що здійснення вищевказаної функції прокуратурою покладене не тільки на обласні управління, а й районні. Аналізуючи результати опитування практичних працівників карного розшуку, необхідно відзначити, що вони вказують такі проблемні питання, які виникають унаслідок взаємодії між ними та прокуратурою районного рівня з питань оперативно-розшукової діяльності:

- працівники районних підрозділів прокуратури мають низький рівень знань із питань оперативно-розшукової теорії та в них майже відсутні навички з практичних питань її застосування (указали 67 % респондентів);

- працівники прокуратури не враховують при винесенні рішень окремих положень відомчих наказів МВС України, а трактують буквально Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» (указали 78 % практичних працівників, причому здебільшого респонденти вказали на таке рішення працівників прокуратури, як скасування постанови про закриття оперативно-розшукової справи, якщо справа закрито на підставі обвинувального вироку стосовно фігуранта).

Таким чином, ефективність проведення взаємодії між органами прокуратури та підрозділами карного розшуку при протидії злочинам у значній мірі визначається рівнем показника «якості» здійснення контролю органами прокуратури, його ефективності, урегульованості та правильної організації.

Висновки. Отже, зважаючи на вищевикладене, можна дійти висновку, що сьогодні існують певні проблемні питання в здійсненні та організації взаємодії підрозділів карного розшуку з іншими суб'єктами, зокрема органами прокуратури, під час протидії злочинам, які терміново потребують поглибленого вивчення та розроблення шляхів їх усунення.

Використані джерела:

1. Гребельский Д. В. Теоретические основы и организационно-правовые проблемы оперативно-розыскной деятельности органов внутренних дел / Д. В. Гребельский. – М. : Акад. МВД СССР, 1977. – 90 с.
2. Козаченко І. П. Правові, морально-етичні та організаційні основи оперативно-розшукової діяльності / І. П. Козаченко, В. Л. Регульський. – Львів : ЛІВС при НАВСУ, 1999. – 219 с.; Оперативно-розшукова діяльність органів внутрішніх справ (загальна частина) : [навч. посібник] / автор. колектив : [Дідоренко Е. О., Козаченко І. П., Кондратьєв Я. Ю. та ін.]. – Луганськ : РВВ ЛІВС, 1999. – 390 с.
3. Бандурка О.М. Оперативно-розшукова діяльність : [підручник] / О. М. Бандурка. – Ч. 1. – Х. : Вид-во НУВС, 2002. – 336 с.
4. Особливості протидії злочинам підрозділами карного розшуку в курортних місцевостях України : [монографія] / А. В. Баб'як, О. О. Деревягін, М. В. Сташак. – Львів : ЛьвДУВС, 2012. – 172 с.
5. Конституція України : Закон України від 26 червня 1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.gksa2.rada.gov.ua/pls/zweb_Ne/webproc4_1?id. – Редакція від 05.12.2012.
6. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 р. № 2135-ХІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.

Шахова К.В. Взаимодействие подразделений уголовного розыска с органами прокуратуры в процессе противодействия преступлениям

В статье рассмотрены суть, понятие, признаки и особенности взаимодействия подразделений уголовного розыска в процессе противодействия преступлениям с другими субъектами, в частности органами прокуратуры; выделены проблемные аспекты взаимодействия подразделений уголовного розыска с другими субъектами в процессе противодействия преступности; подробно рассмотрены отдельные вопросы взаимодействия подразделений уголовного розыска и органов прокуратуры

Ключевые слова: *взаимодействие, подразделения уголовного розыска, органы прокуратуры, противодействие, преступления.*

Shakhova K.V. Interaction criminal investigation division of the prosecutor's offices in the combating of crime

Combating offenses divisions Criminal Investigation should be carried out at preventing their commission, detection and termination, as well as during the pre-trial investigation of the crimes committed. One of the main conditions for successful combating offenses criminal investigation division is organized right interaction between them and other subjects, including prosecutors, so you need a clear separation of problematic aspects of such activities. During the study of theoretical elaboration of the problem revealed that most scientists consider it from the per-

spective of procedural activities of interaction, however, with it, nor literature, nor among scientists in the field of operational activities and no unambiguous practitioners' interpretation of key provisions interaction operating units with other actors, particularly prosecutors. Meanwhile, it is a complex problem, because the ultimate goal of the interaction is timely preventing the commission of crimes improving investigation of criminal proceedings for the offense and eliminate the causes and conditions prior to their commission. Argued that existing today causes improper interaction of criminal investigation units of other subjects while combating crime, in particular: the lack of established relationships group – unit – body – regional administration – other regions – state level – international cooperation, leading the fact that the interaction in most cases calculated for weeks, sometimes months, and even years; imperfect system of exchange of information and existing barriers interagency exchange of information; lack of a clear regulatory organization and fixed methods of interaction and appropriate organizational structures and management systems interaction.

However, as a result of the study found that the level of interaction between actors at combating the crime is low and does not meet modern operational environment. Due to, interaction criminal investigation division with the prosecutors during fighting crime was considered as a special form of activity specified in terms of control of the prosecutor's office on the legitimacy of the implementation of operational departments of criminal investigation. Also, based on an analysis of current legislation and materials available empirical study singled out the problematic aspects of interaction criminal investigation division at combating the crime with the prosecutors.

Key words: *interaction, a division of Criminal Investigation, prosecution, opposition, crimes.*